

**Reglement voor het beheer
van de Begraafplaats van
Protestantse Gemeente
te Minnertsga**

HOOFDSTUK 1 - ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

1. Dit reglement verstaat onder:

(Kerkelijke) begraafplaats:

- het kerkhof bij de Meinardskerk te Minnertsga

Administrateur:

- degene die door het college van kerkrentmeesters is aangewezen voor het verzorgen van de administratie van de begraafplaats.

As bus:

- een bus ter berging van de as van een overledene.

Beheerder:

- degene die door het college van kerkrentmeesters belast is met de dagelijkse leiding van de begraafplaats of degene die hem vervangt.

Belanghebbende:

- de contactpersoon die bij het college van kerkrentmeesters bekend is in het kader van de uitgifte van een eigen (particulier) graf of urnnis.

Columbarium:

- een verzameling van nissen, waarvan voor bepaalde tijd het uitsluitend recht is verkregen om daarin urnen dan wel asbussen te doen bijzetten.

Eigen (particulier) graf of ook wel familiegraf genoemd:

- een graf, grafkelder daaronder begrepen, waarvoor aan een meerderjarig rechtspersoon het recht is verleend tot:
  - het doen begraven en begraven houden van lijken;
  - het doen bijzetten en bijgezet houden van asbussen met of zonder urnen;
  - het doen verstrooien van as.

Eigen (particulier) urnengraf:

- een graf, grafkelder daaronder begrepen, waarvoor aan meerderjarig rechtspersoon het recht is verleend tot:
  - het doen bijzetten en bijgezet houden van asbussen met of zonder urnen;
  - het doen verstrooien van as.

Eigen (particulier) urnennis:

- een nis waarvoor aan een meerderjarig rechtspersoon het recht is verleend tot het doen bijzetten en bijgezet houden van asbussen met of zonder urnen.

Gedenkteken:

- voorwerp op het graf voor het aanbrengen van opschriften of figuren, daaronder begrepen kettingen en hekwerken.

Grafbedekking:

- gedenkteken en/of grafbeplanting.

Grafbeplanting:

- blijvende en niet-blijvende beplanting welke door de rechthebbende op een graf wordt aangebracht.

Grafrust(termijn):

- periode waarin een lijk niet opgegraven mag worden, behoudens toestemming van de bevoegde autoriteit.

Rechthebbende:

- de meerderjarige persoon aan wie het recht op een eigen (urnen-) graf is verleend.

Uitgiftetermijn (graftermijn):

- de termijn gedurende welke men het recht heeft een lijk te doen begraven en begraven te houden.

Uitsluitend recht (of grafrecht) :

- het recht om gedurende een (on)bepaalde periode één of meer lijken in het graf te doen begraven of begraven te houden.

Urn:

- een voorwerp ter berging van één of meer asbussen.

2. Voor de toepassing van het bij of krachtens dit reglement bepaalde wordt, voor zover van belang onder "eigen graf" (= particulier graf) mede verstaan: eigen urnengraf, eigen urnennis en eigen verstrooiingsplaats; onder "algemeen graf" wordt mede verstaan: algemeen urnengraf.

Artikel 2 Beheer

Het beheer van de kerkelijke begraafplaats berust bij de Protestantse gemeente te Minnertsga, vertegenwoordigd door het college van kerkrentmeesters.

Het college van kerkrentmeesters wijst een beheerder aan die de dagelijkse leiding over de begraafplaats heeft.

Artikel 3 Administratie

De administratie van de begraafplaats wordt gevoerd door het college van kerkrentmeesters of door een door het college van kerkrentmeesters aangewezen administrateur.

Bij de registratie van persoonsgegevens worden de vereisten van de Wet Bescherming Persoonsgegevens in acht genomen.

Artikel 4 Register

Het college van kerkrentmeesters of de door hen aangewezen administrateur houd(t)(en) een register bij van alle op de begraafplaats begraven lijken en bijgezette asbussen, met een nauwkeurige aanduiding van de plaats waar zij begraven of bijgezet zijn en een plattegrond van de begraafplaats.

In dit register worden ook aangetekend de door het college van kerkrentmeesters reeds uitgegeven, maar nog niet gebruikte particuliere graven.

Het register en de plattegrond zijn openbaar en worden in tweevoud bijgehouden.

Artikel 5 Openstelling begraafplaats

1. De begraafplaats is voor een ieder dagelijks toegankelijk vanaf zonsopgang tot zonsondergang.
2. Kinderen beneden 12 jaren hebben slechts toegang, indien zij zijn vergezeld van een volwassene.
3. Ter handhaving van de orde en rust op de begraafplaats kunnen de toegangen tijdelijk worden gesloten.
3. Het is verboden gedurende de tijd dat de begraafplaats niet voor het publiek geopend is zich daarop te bevinden, anders dan voor het bijwonen van een begrafenis of de bezorging van as.
4. Het is niet toegestaan honden op de begraafplaats toe te laten.

Artikel 6 Ordemaatregelen

1. Het is aan steenhouwers, hoveniers en andere personen die werkzaamheden op de begraafplaats verrichten, verboden, anders dan met toestemming van of namens het college van kerkrentmeesters, werkzaamheden voor derden aan grafbedekkingen op de begraafplaats te verrichten. Deze toestemming kan mondeling worden gegeven.
2. Het is verboden zonder noodzaak over de graven te lopen of te zitten, gereedschappen of andere niet tot de graven behorende voorwerpen neer te leggen, beplantingen te beschadigen of bloemen te plukken.
3. Bezoekers, personeel van uitvaartondernemingen en personen die werkzaamheden op de begraafplaats hebben te verrichten, zijn verplicht zich in het belang van de orde, rust en netheid te houden aan de aanwijzingen van de beheerder.
4. De begraafplaats te verontreinigen.
5. Bloemen of andere waar te koop aan te bieden of hiervoor reclame te maken.
6. Het is verboden op de begraafplaats zonder toestemming of opdracht van de nabestaanden een uitvaart te fotograferen, te filmen of anderszins te registreren.
7. Het is verboden op de begraafplaats as te verstrooien of andere vormen van lijkbezorging te bezigen dan na toestemming van de beheerder.
8. De beheerder is bevoegd om personen weg te sturen als die zich niet aan de ordemaatregelen en of aanwijzingen houden.

Artikel 7 Dodenherdenkingen en onthulling van gedenktekens.

1. Dodenherdenkingen, onthullingen van gedenktekens en dergelijke plechtigheden op de begraafplaats moeten vijf dagen tevoren worden gemeld aan het college van kerkrentmeesters onder opgave van datum en uur van de plechtigheid en de wijze waarop de plechtigheid zal plaats vinden.
2. De deelnemers aan de plechtigheid, bedoeld in het eerste lid, moeten zich in het belang van de orde, rust en netheid houden aan de aanwijzingen van het college van kerkrentmeesters of de beheerder.
3. Bijeenkomsten op de begraafplaats, die het karakter van een openbare manifestatie hebben of naar het oordeel van het college van kerkrentmeesters zullen hebben, kunnen door het college van kerkrentmeesters worden verboden.

Artikel 8 Opgraven en ruimen

1. Het opgraven van lijken en het ruimen van graven gebeurt door daartoe aangewezen professionele personen c.q. gecertificeerde bedrijven.
2. Bij het opgraven van de lijken en het ruimen van graven zijn geen andere personen aanwezig dan degenen die door de beheerder met deze werkzaamheden zijn belast.
3. Andere personen is het niet geoorloofd daarbij aanwezig te zijn behoudens na schriftelijke toestemming van de beheerder. De beheerder en de eigenaar van de begraafplaats zijn niet aansprakelijk voor schade, van welke aard ook, die mocht ontstaan aan personen die ter bijwoning van het opgraven van lijken of het ruimen van graven op de begraafplaats aanwezig zijn.

HOOFDSTUK 3 - VOORSCHRIFTEN VOOR LIJKBEZORGING

Artikel 9 Kennisgeving van begraven en asbezorging, openen en sluiten van het graf

1. Degene, die wil doen begraven, as wil doen bijzetten of as wil doen verstrooien, geeft daarvan uiterlijk twee dagen voorafgaande aan die waarop de begraving, bijzetting of verstrooiing zal plaats vinden, schriftelijk kennis aan de beheerder. De zaterdag geldt voor de toepassing van deze bepaling niet als werkdag. Indien de burgemeester toestemming heeft gegeven om het lijk binnen 36 uur na het overlijden te begraven moet de kennisgeving aan de beheerder zo tijdig mogelijk worden gedaan.
2. Op de kist of op het omhulsel van het lijk wordt een registratienummer aangebracht, dat correspondeert met het nummer, vermeld op een bijgevoegd document dat tevens de namen, de datum van geboorte en overlijden van de overledene dan wel de geslachtsnaam van de doodgeborene bevat, nadat is vastgesteld dat het document betrekking heeft op het lijk.
3. Tot begraving wordt niet overgegaan dan nadat de beheerder van de begraafplaats heeft vastgesteld dat het op de kist of het omhulsel vermelde registratienummer overeenkomt met het nummer vermeld op het document als genoemd in lid 2.
4. Het openen van een graf ter begraving of voor het bezorgen van as, en het daarna sluiten van een graf, alsmede het bedienen van de hulpmiddelen mag uitsluitend geschieden door de medewerkers van de begraafplaats dan wel door degenen die met deze werkzaamheden zijn belast, op aanwijzingen en onder toezicht van de beheerder. De nabestaanden kunnen deze werkzaamheden onder toezicht van de beheerder geheel of gedeeltelijk zelf verrichten indien zij hun wens daartoe uiterlijk om 12.00 uur van de voorafgaande werkdag mondeling of schriftelijk aan de beheerder hebben kenbaar gemaakt. De zaterdag geldt voor de toepassing van deze bepaling niet als werkdag. Zij dienen bij deze werkzaamheden de aanwijzingen van de beheerder op te volgen.

Artikel 10 Over te leggen stukken

1. Begraving mag slechts geschieden indien van tevoren het verlof tot begraven of de bezorging van as is overgelegd aan de beheerder.
2. Indien de begraving of de bezorging van as in een particulier graf zal plaats vinden, dient een machtiging daartoe aan de beheerder te worden overgelegd ondertekend door de rechthebbende of, indien deze is overleden, door degene die in de uitvaart voorziet.
3. Begraving of bijzetting in een particulier graf waarvan de uitgiftetermijn binnen de wettelijke minimum grafrusttermijn afloopt, kan alleen plaats vinden onder gelijktijdige verlenging van de uitgiftetermijn met een zodanige periode dat de alsdan resterende uitgiftetermijn ten minste gelijk is aan de wettelijke minimum grafrusttermijn van 10 jaren. De verlenging dient te worden aangevraagd door de rechthebbende of, indien deze is overleden, door een van de andere personen, genoemd in artikel 15, tweede lid.
4. Een bewijs van betaling van de grafrechten voor de eerste periode dat het graf resp. urnengraf uitgegeven is.
5. De beheerder onderzoekt of de overgelegde stukken volledig en juist zijn.

Artikel 11 Tijden van begraven en asbezorging

1. Op zondagen, christelijke of algemeen erkende feestdagen, wordt geen gelegenheid gegeven tot begraven en bezorgen van as, tenzij de burgemeester een van de normale termijn afwijkende termijn voor begraving of crematie heeft gesteld of het college van kerkrentmeesters hiervoor toestemming heeft verleend.
2. Op de overige dagen zijn de tijden van begraven en het bezorgen van as:
  - op werkdagen van 9.00 tot 16.00 uur
  - op zaterdag van 9.00 tot 16.00 uur.Het college van kerkrentmeesters kunnen in bijzondere gevallen van deze tijden afwijken.

HOOFDSTUK 4 - DE GRAVEN EN GRAFRECHTEN

Artikel 12 Soorten graven en termijnen

1. Op de begraafplaats kunnen worden onderscheiden:
  - a. particuliere graven en particuliere urnengraven
  - b. particuliere urnen nissen
  - c. verstrooiingsplaatsen (strooiveldjes)

Artikel 13 Particulier graf

1. Een uitsluitend recht op een graf kan alleen schriftelijk worden gevestigd. Door het college van kerkrentmeesters wordt een akte van grafuitgifte opgemaakt.
2. Het college van kerkrentmeesters bepaalt bij nader vast te stellen regels hoeveel lijken en hoeveel asbussen met of zonder urnen er kunnen worden bijgezet in de particuliere graven en hoeveel verstrooiingen van as er op of in de particuliere graven kunnen plaatshebben.
3. Het college bepaalt tevens de afmetingen en de uitgifteduur van de particuliere graven. Voor particuliere geldt een minimumtermijn van 15 jaren en zal niet langer zijn dan 30 jaren.
4. In de akte van grafuitgifte wordt vermeld welk graf is uitgegeven tegen welke prijs en voor welke termijn.
5. De rechthebbende op het graf ontvangt een exemplaar van de akte van grafuitgifte.

Artikel 14 Verstrijking en verlenging termijn particulier graf

1. De rechthebbende van een particulier graf waarop een uitsluitend recht is gevestigd voor bepaalde tijd kan verzoeken deze termijn te verlengen. Het uitsluitend recht op een graf wordt op verzoek van rechthebbende na verstrijking van de uitgiftetermijn verlengd, mits het verzoek gedaan is binnen twee jaren voor het verstrijken van de termijn. De verlenging geschiedt telkens voor tenminste 10 jaar.
2. Het college van kerkrentmeesters doet binnen een jaar na de aanvang van de termijn waarin verlenging van het recht kan worden verzocht, aan de rechthebbende wiens adres hem bekend is, schriftelijk mededeling van het verstrijken van de termijnen van het bepaalde in lid 1.
3. Indien niet binnen drie maanden na verzending van de mededeling, bedoeld in lid 2, om verlenging van het recht is verzocht, maakt het college van kerkrentmeesters de mededeling bekend bij het graf en bij de ingang van de begraafplaats. De aankondiging blijft beschikbaar tot het einde van de periode waarvoor het recht op een particulier graf was gevestigd.

Artikel 15 Overschrijving van verleende rechten

1. Het uitsluitend recht op een graf resp. urnenplaats of urnennis kan op schriftelijk verzoek van de rechthebbende worden overgeschreven ten name van de echtgenoot of levenspartner dan wel een bloedverwant tot en met de tweede graad. Overschrijving op verzoek van de rechthebbende ten name van anderen dan de hiervoor genoemden, is slechts mogelijk, indien daarvoor gewichtige redenen bestaan.
2. Na het overlijden van de rechthebbende kan het recht worden overgeschreven op naam van de echtgenoot of levenspartner dan wel een bloed- of aanverwant tot en met de tweede graad, mits het verzoek hiertoe schriftelijk wordt gedaan binnen twee jaar na het overlijden van de rechthebbende. Overschrijving ten name van anderen, is slechts mogelijk indien daarvoor gewichtige redenen bestaan.
3. Indien binnen de in lid 2 gestelde termijn geen verzoek tot overschrijving is gedaan, kan het college van kerkrentmeesters het recht vervallen verklaren.

Artikel 16 Overboeking van het recht op een graf

1. Van iedere overboeking van het recht op een graf wordt aantekening gehouden in het in artikel 4 genoemde register.
2. De rechthebbende krijgt een bewijs van overboeking, tegen een vergoeding.

Artikel 17 Afstand doen van graven, urnenplaatsen en urnennissen

Zonder aanspraak te kunnen maken op enige vergoeding, kan de rechthebbende schriftelijk afstand doen van zijn recht ten behoeve van het college van kerkrentmeesters. Van de ontvangst van zodanige verklaring zendt het college van kerkrentmeesters een schriftelijke bevestiging aan de rechthebbende.

HOOFDSTUK 5 - GRAFBEDEKKINGEN

Artikel 18 Toestemming grafbedekking

1. Voor het hebben van een grafbedekking is schriftelijke toestemming nodig van het college van kerkrentmeesters.
2. Het college van kerkrentmeesters kan in een uitvoeringsbesluit nadere regels vaststellen over de wijze van aanvragen van toestemming, de aard en de afmetingen van de grafbedekking en de wijze van aanbrengen.
3. Het college van kerkrentmeesters kan de toestemming weigeren of intrekken indien:
  - a. niet voldaan wordt aan de eventueel door hen vastgestelde nadere regels als bedoeld in lid 2;
  - b. de grafbedekking afbreuk doet aan het aanzien van de begraafplaats;
  - c. de duurzaamheid van de materialen onvoldoende is;
  - d. de constructie van de grafbedekking ondeugdelijk is.
4. Toestemming voor het hebben van een grafbedekking voor particuliere graven moet worden aangevraagd door en wordt gesteld op naam van de rechthebbende op de grafruimte. Bij overschrijving van dat recht wordt de als dan ingeschreven rechthebbende beschouwd als de houder van de toestemming.

Artikel 19 Grafbeplanting

1. Niet-blijvende beplantingen op een graf die in een verwaarloosde staat verkeren kunnen door degene die belast is met de dagelijkse leiding op de begraafplaats worden verwijderd zonder dat aanspraak kan worden gemaakt op schadevergoeding.
2. Losse bloemen, planten, kransen en dergelijke kunnen, wanneer zij verwelkt zijn worden verwijderd. Linten, siervazen en dergelijke voorwerpen worden gedurende drie maanden ter beschikking gehouden van de rechthebbende indien deze daartoe tevoren een mondeling of schriftelijk verzoek heeft gedaan bij de beheerder.
2. Beplanting die niet op het graf is geplaatst, is eigendom van de beheerder van de begraafplaats en kan verwijderd worden zonder dat aanspraak kan worden gemaakt op schadevergoeding.

Artikel 20 Verwijdering grafbedekking

1. De grafbedekking kan na het verstrijken van de graftermijn door het college van kerkrentmeesters worden verwijderd.
2. Ingeval van kennelijke verwaarlozing van het onderhoud van een particulier graf, kan het college van kerkrentmeesters, voor zover de plicht van onderhoud van de grafbedekking niet bij hem ligt, deze verwaarlozing in een schriftelijke verklaring vastleggen en toezenden aan rechthebbende. Rechthebbende dient binnen één jaar na ontvangst daarvan in het onderhoud te voorzien.
3. Indien de ontvangst van de verklaring, als genoemd in lid 2, niet bevestigd wordt, maakt het college van kerkrentmeesters de verklaring bekend bij het graf en bij de ingang van de begraafplaats, gedurende een periode van vijf jaar dan wel totdat in die periode in het onderhoud is voorzien.
4. Wanneer toepassing is gegeven aan het gestelde in de hiervoor genoemde leden 2. en 3. en niet alsnog in het onderhoud van het graf is voorzien, vervalt het recht op het graf op het moment dat de periode van één dan wel vijf jaar, bedoeld in de hiervoor genoemde leden 2. en 3., is verstreken.
5. Als het recht op een graf nog geen twintig jaar is gevestigd op het moment dat de periode, bedoeld in lid 3. is verstreken, blijft de bekendmaking in stand totdat de periode van twintig jaar is verstreken dan wel totdat in die periode in het onderhoud is voorzien. Indien niet voordien in het onderhoud van het graf is voorzien, vervalt het recht op het graf zodra de termijn van twintig jaar is verstreken.
6. De grafbedekking vervalt aan de beheerder van de begraafplaats indien:
  - a. geen verzoek op grond van lid 3 is ingediend;
  - b. de grafbedekking niet binnen drie maanden nadat deze van het graf is verwijderd, is afgehaald.

HOOFDSTUK 6 - ONDERHOUD

Artikel 21 Onderhoud door het college van kerkrentmeesters

1. Ten einde de kosten van aanleg, instandhouding en onderhoud van de begraafplaats en de graven, waarin door kerkrentmeesters wordt voorzien, te dekken, worden rechten geheven volgens de bij dit beheersreglement behorende tarievenlijst, die jaarlijks kan worden herzien.
2. Het college van kerkrentmeesters belast zich met het onderhoud van de begraafplaats, waaronder wordt verstaan het onderhoud aan gebouwen en paden, het maaien van het gras, het verzorgen van de algemene beplanting en de watergangen e.d.
3. Het college van kerkrentmeesters accepteert geen aansprakelijkheid voor schade, door welke oorzaak ook ontstaan aan de grafbedekking of ieder ander voorwerp dat zich op het graf bevindt.
4. Indien betaling door de rechthebbende van de in het eerste lid bedoelde rechten gedurende 2 jaren achterwege blijft, vervalt het uitsluitend recht ter zake het betreffende graf.

Artikel 22 Onderhoud door de rechthebbende

1. De rechthebbende is verplicht de grafbedekking behoorlijk te onderhouden of te herstellen, waaronder wordt verstaan het algemene onderhoud als bedoeld in artikel 23 lid 3, zoals steenhouwerwerkzaamheden (herstel en vernieuwing), onderhoud aan hekwerken en afscheidingen e.d. het verven van opschriften, het kleuren en bijwerken van opschriften en het verzorgen van graftuintjes en niet-blijvende grafbeplanting.
2. Schade aan de grafbedekking als bedoeld in artikel 23 lid 4 komt voor rekening van de rechthebbende.
3. Indien de rechthebbende nalaat de grafbedekking behoorlijk te onderhouden of te herstellen, en daardoor een risico ontstaat van schade aan derden, kan het college van kerkrentmeesters met inachtneming van het gestelde in lid 4 de grafbedekking geheel of gedeeltelijk doen verwijderen. Het verwijderde blijft gedurende drie maanden ter beschikking van de rechthebbende en vervalt daarna, met inachtneming van het bepaalde in lid 4, aan de Protestantse gemeente, zonder dat deze tot enige vergoeding verplicht is.
4. Tenzij sprake is van een acuut risico, zulks uitsluitend ter beoordeling van het college van kerkrentmeesters, vindt de verwijdering niet plaats dan nadat drie maanden zijn verstreken nadat de rechthebbende per aangetekend schrijven met bericht van ontvangst is aangemaand tot onderhoud of herstel van de grafbedekking. Als het adres van de rechthebbende niet meer bij de burgerlijke gemeente bekend is, vindt de vermelde aanmaning plaats op het mededelingenbord van de begraafplaats. Bij het graf wordt een verwijzing naar deze aanmaning aangebracht.

HOOFDSTUK 7 - RUIMING VAN GRAVEN

Artikel 23 Ruiming van graven

1. Met inachtneming van de Wet op de lijkbezorging en overige toepasselijke regelgeving kan de beheerder van de begraafplaats graven doen ruimen, mits dit gebeurt door daartoe gekwalificeerde personen c.q. gecertificeerde bedrijven. Ruiming van een particulier graf kan niet, dan met toestemming van de rechthebbende op dat graf.
2. Het voornemen van de beheerder om een particulier graf te ruimen, gebeurt door middel van het plaatsen van een bordje bij het te ruimen graf. Plaatsing daarvan geschiedt gedurende tenminste een jaar voorafgaande aan het tijdstip waarop het graf geruimd zal worden.
3. Van het voornemen tot ruiming wordt aan rechthebbende schriftelijk mededeling gedaan bij het bij de beheerder van de begraafplaats bekend zijnde adres van rechthebbende.
4. De bij ruiming van het particuliere graf nog aanwezige overblijfselen van lijken worden herbegraven de as wordt verstrooid op een van de daartoe bestemde, afgesloten gedeelten van de begraafplaats.

HOOFDSTUK 8 - IN STAND TE HOUDEN HISTORISCHE GRAVEN EN OPVALLENDE GRAFBEDEKKING

Artikel 24 Lijst

1. Het college van kerkrentmeesters houdt een lijst bij van graven die van historische betekenis zijn of waarvan de grafbedekking een opvallende kwaliteit heeft.
2. Alvorens tot ruiming van graven over te gaan, onderzoekt het college van kerkrentmeesters of er graven zijn die in aanmerking komen om op de onder 1. genoemde lijst te worden bijgeschreven.
3. Het college van kerkrentmeesters beslist in overleg met de kerkenraad over het ruimen van graven en het verwijderen van grafbedekkingen die op de in het eerste lid bedoelde lijst staan.

HOOFDSTUK 9 URNENMUUR

Artikel 25 Gebruik urnenmuur

1. Op het gebruik van de nissen in de urnenmuur is het reglement van de begraafplaats te Minnertsga van toepassing.
2. De nissen in de urnenmuur worden uitgegeven voor een periode van 10 jaar. Deze termijn kan verlengd worden met telkens een periode van 5 of 10 jaar tegen het dan geldende tarief.
3. In een enkele nis is plaats voor 2 urnen.
4. Lege portjes, vazen en/of andere niet meer gebruikte voorwerpen moeten worden verwijderd. Als deze op de grond of in een lege nis worden aangetroffen zullen zij door de beheerder worden verwijderd.
5. Bodemplaten, in welke vorm, materiaal of afmeting dan ook, zijn niet toegestaan.
6. In verband met brandgevaar is het branden van kaarsen/waxinelichtjes/oliebranders in de nissen niet toegestaan. Dit betekent dat elke vorm van vuur verboden is en uitsluitend kunstlicht is toegestaan. Kaarsen, waxinelichtjes, oliebranders of welke vorm van vuur dan ook zullen uit voorzorg door de beheerder worden verwijderd.
7. In verband met schade mag er aan de muur en de nis absoluut niets bevestigd worden op welke wijze dan ook (spijkers, schroeven, lijm e.d.) Indien dit toch geconstateerd wordt, dan zal direct door de beheerder worden verwijderd.
8. Schade die ontstaat door negeren van deze voorwaarden zal in principe op de gebruiker worden verhaald.

HOOFDSTUK 10 - KLACHTEN

Artikel 26 Klachten

1. Rechthebbenden en andere bij de begraafplaats belanghebbende personen en leden van de Protestantse gemeente kunnen omtrent feitelijke handelingen betreffende de begraafplaats of het nalaten daarvan bij het college van kerkrentmeesters een schriftelijke klacht indienen.
2. Het college van kerkrentmeesters beslist binnen dertig dagen na ontvangst van de klacht. Het college kan deze termijn met ten hoogste dertig dagen verlengen.
3. Het college van kerkrentmeesters brengt de beslissing omtrent de klacht terstond schriftelijk ter kennis van de klager.

HOOFDSTUK 11 - OVERGANGSBEPALINGEN EN SLOTBEPALINGEN

Artikel 27 Overgangsbepalingen

Dit reglement treedt in werking op .....

Alle eerdere opgestelde voorschriften en bepalingen op dit gebied vervallen behoudens eerbiediging van rechten, verkregen voor de inwerkingtreding van dit reglement, voor zover niet in strijd met de wettelijke bepalingen.

Artikel 28 Slotbepalingen

1. Ingeval van verschil over de toepassing van dit reglement en in alle gevallen waarin het reglement niet voorziet, beslist het college van kerkrentmeesters.

2. Wijziging van dit reglement kan plaats vinden door het college van kerkrentmeesters.

Aldus vastgesteld op

Namens de Protestantse gemeente te Minnertsga.....

Het college van kerkrentmeesters:

S. Muller, , voorzitter

J. Schotanus , secretaris

**Uitvoeringsbesluit behorende bij het reglement voor het beheer van de
begraafplaats van de Protestantse Gemeente te Minnertsga.**

Artikel 12.

1. In de algemene en particuliere graven (afm. ca. 200 x 100 cm) worden 2 lijken begraven.

2. In de particuliere kindergraven tot 18 jaar (afm. ca. 200 x 100 cm) wordt 1 lijk begraven.
3. In de particuliere urnen nissen kunnen maximaal 2 urnen worden geplaatst.
4. In de particuliere urnengraven (afm. ca. 80 x 80 cm) kunnen maximaal 2 urne worden geplaatst.

Artikel 18.

Bij de aanvraag van een vergunning voor grafbedekking dienen de volgende gegevens overlegd te worden:

- het nummer van het graf;
- de naam van de overledene;
- de naam en het adres van de rechthebbende;
- het factuuradres (indien niet de rechthebbende);
- de tekening(en) van het gedenkteken of het monument en eventueel de daarbij behorende fundatie;
- een lijst van de te gebruiken materialen.

Voor de gedenktekens of monumenten gelden de navolgende afmetingen:

- Voor de grafbedekking op de algemene graven is een liggend gedenkteken met een maximale afmeting van 60 x 60 cm toegestaan;
- Voor de grafbedekking van de particuliere graven is een liggend gedenkteken afmeting 80 x 180 cm en/of een staand gedenkteken met een maximale breedte van 80 cm en een maximum hoogte van 100 cm boven het maaiveld toegestaan;
- Voor de grafbedekking van een urnengraf is een liggend gedenkteken in de afmetingen 60 x 60 cm en/of een staand gedenkteken met een maximum breedte van 60 cm en een maximum hoogte van 45 cm boven het maaiveld toegestaan;
- Voor het plaatsen van een hekwerk op het graf is een hek met de afmeting 80 x 180 cm met een maximum hoogte van 30 cm toegestaan;
- In de ruimte tussen de onderlinge gedenkteken en achter de gedenktekens is het niet toegestaan beplanting, steenslag, schelpen, losse voorwerpen of dergelijke te plaatsen of aan te brengen.

Artikel 19. Beplanting.

De nadere regels voor de beplanting op graven zijn:

- Op een particulier graf en een urnengraf mogen winterharde meerjarige planten worden aangebracht, mits deze in volle wasdom niet hoger dan 60 cm worden en de afmetingen van het graf niet worden overschreden. De maximale grootte van de plantvakken bedragen voor een particulier graf 80 x 180 cm en een particulier urnengraf 70 x 70 cm. In de ruimte tussen de onderlinge plantvakken is het niet toegestaan beplanting, steenslag, schelpen, lossen voorwerpen of dergelijke te plaatsen of aan te brengen.
- Op een algemeen graf mogen, op het voor een gedenkteken beschikbare gedeelte, alleen winterharde meerjarige planten worden aangebracht niet hoger dan 40 cm waarbij de afmetingen van het graf niet worden overschreden. De maximale grootte van de plantvakken bedragen voor een algemeen graf 100 x 80 cm. In de ruimte tussen de onderlinge plantvakken is het niet toegestaan beplanting, steenslag, schelpen, lossen voorwerpen of dergelijke te plaatsen of aan te brengen.
- Wanneer planten te hoog of te breed worden zal de rechthebbende of de gebruiker worden aangeschreven om zich aan de voorschriften te houden die hiervoor gelden. Indien de rechthebbende of de gebruiker vervolgens niet binnen een maand na dagtekening van bovengenoemd schrijven de grafbeplanting in de gewenste toestand brengt, kan het college van kerkrentmeesters de grafbeplanting geheel of gedeeltelijk doen verwijderen op kosten van de rechthebbende of de gebruiker.
- Op en rond een strooiveld mogen geen planten of losse voorwerpen worden aangebracht.
- Het is toegestaan om op een graf of aan de rand van het strooiveld losse bloemen te leggen of bloemen in steekvazen te plaatsen.
- Het is niet toegestaan om op een graf losse voorwerpen te plaatsen die van glas zijn vervaardigd of die weg kunnen waaien. Verwelkte bloemen, verwaarloosde planten, losse en glazen voorwerpen kunnen worden verwijderd.

TOELICHTING OP ENKELE BEPALINGEN

Artikel 1, 2e lid

Crematie en de kerkelijke begraafplaats

Hoewel de kerkelijke gemeenten geen crematoria exploiteren, krijgen de beheerders van kerkelijke begraafplaatsen in toenemende mate te maken met de bezorging van de as van overledenen.

Na verbranding moet de as van de overledene worden geborgen in een bus. Deze moet hermetisch zijn gesloten. Op de bus moeten de naam en voorletters van de overledene alsmede een registratienummer zijn vermeld. De asbus kan worden geplaatst in een bewaarplaats bij het crematorium.

Een andere mogelijkheid is echter, en daar begint de betrokkenheid van de kerkelijke begraafplaatsen, om de asbus in of op een graf te plaatsen of elders op de begraafplaats. Hierbij is te denken aan een normaal graf, een urnengraf of een urnennis.

Het college van kerkrentmeesters zal moeten overwegen en besluiten welke mogelijkheden men op de kerkelijke begraafplaats wil openen. Het volledige pakket aan mogelijkheden bestaat uit:

- bijzetting asbus in een bestaand particulier graf;
- in een particulier urnengraf;
- in een sierurn in een urnentuin;
- in een open of gesloten nis in een columbarium (urnenmuur);
- verstrooiing in een bestaand particulier graf;
- in een particulier urnengraf; en

De houder van de bewaarplaats moet een openbaar register bijhouden van de daarin bijgezette asbussen. Bij opheffing van de bewaarplaats wordt het register overgebracht naar het gemeentearchief.

Artikel 2

Het beheer van de kerkelijke begraafplaats berust bij de protestantse gemeente, vertegenwoordigd door het college van kerkrentmeesters.

Voor deze constructie is gekozen omdat ordinantie 11 bepaalt dat de verzorging voor de vermogensrechtelijke aangelegenheden van de gemeente toevertrouwd is aan het college van kerkrentmeesters.

Artikel 2 lid 7b van ordinantie 11 van de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland, noemt het beheren van de goederen van de gemeente. Deze taak oefent het college van kerkrentmeesters, met inachtneming van de kerkorde, zelfstandig uit.

Artikel 3

De Wet op de lijkbezorging (Wlb) spreekt in artikel 27 over de houder van een begraafplaats. De houder van de begraafplaats dient een persoonsregistratie bij te houden. De houder van een kerkelijke begraafplaats zal het college van kerkrentmeesters zijn.

Artikel 6

Steenhouwers en hoveniers moeten zich er steeds van bewust zijn dat hun werkzaamheden storend kunnen zijn voor rouwende nabestaanden. De bevoegdheid van de beheerder om personen weg te sturen als zij zich niet aan zijn aanwijzingen en de overige verbodsbepalingen houden, bieden voldoende mogelijkheden om tegen ongewenste activiteiten te kunnen optreden.

Artikel 7

Met dit artikel wordt beoogd om plechtigheden ordelijk te doen verlopen. Door te eisen dat de mededeling vijf dagen vooraf moet plaats hebben, kan worden voorkomen dat de plechtigheid samenvalt met een begrafenis. Een begrafenis moet volgens de wet uiterlijk op de vijfde dag na overlijden geschieden.

Bijeenkomsten die het karakter van een plechtigheid te buiten gaan kunnen het karakter hebben van een openbare manifestatie. Hiervan moet vooraf kennis worden gegeven aan de burgemeester volgens de Wet op openbare manifestaties (Staatsblad 1968, nr.157). Een zelfstandige bevoegdheid van het college van kerkrentmeesters om een manifestatie op de kerkelijke begraafplaats te verbieden is in dit artikel opgenomen.

Artikel 8

De aard van de werkzaamheden bij het opgraven en ruimen van graven, hetzij door gekwalificeerde personen dan wel door daartoe gecertificeerde bedrijven, brengt met zich mee dat het bezwaarlijk is om toe te staan dat anderen hierbij aanwezig zijn. Opgraven en ruimen van graven dient mede uit het oogpunt van piëteitsoverwegingen en zorgvuldigheid, door deskundigen te worden uitgevoerd.

Artikel 9

In artikel 8 van de Wet op de lijkbezorging is geregeld het vastleggen van de identiteit van de overledene. Daarin is bepaald dat, voordat de kist of het andere omhulsel van het lijk wordt gesloten, de kist of het omhulsel wordt voorzien van een registratienummer. Tot begraafing wordt niet overgegaan dan nadat de houder van de begraafplaats heeft vastgesteld dat het op de kist of et omhulsel vermelde registratienummer overeenkomt met het nummer vermeld op het document dat tevens de namen, overlijdens- en geboortedatum van de overledene bevat.

Het komt tegenwoordig weer meer voor dat nabestaanden zelf bepaalde handelingen bij de begrafenis willen verrichten, b.v. het openen en sluiten van het graf en het laten zakken van de kist. Hieraan kan worden tegemoetgekomen, mits de aanwijzingen en de hulp van het personeel van de begraafplaats worden aanvaard, ook om redenen van veiligheid, in het bijzonder bij het openen en sluiten van het graf. De werkzaamheden kunnen door de nabestaanden en het personeel van de begraafplaats samen worden verricht. De nabestaanden kunnen b.v. een begin maken. Vervolgens kan het personeel de handelingen verrichten waar ervaring voor nodig is of die van de nabestaanden te zware lichamelijke inspanning vragen.

Artikel 10

Het gebeurt regelmatig dat in particuliere graven begravingen, bijzettingen of asbezorging plaatsvinden betrekkelijk kort voor het aflopen van de uitgiftetermijn. Daarom is vastgelegd dat in dergelijke gevallen begraving of bijzetting alleen kan plaats vinden onder gelijktijdige verlenging van de uitgiftetermijn.

Artikel 12

Graven kunnen worden onderscheiden in algemene graven en graven waarop een uitsluitend recht is gevestigd, de z.g. particuliere graven.

Sinds de herziening van de Wet op de lijkbezorging in juni 2009, zegt de Wlb ook iets over algemene graven. De houder van een particulier graf - de eigendom berust evenals bij algemene graven bij de eigenaar van de begraafplaats - heeft het recht gedurende een onbepaalde of bepaalde periode één of meer lijken in het graf te doen begraven of begraven te houden.

Indien het recht voor onbepaalde tijd is verleend, vervalt het recht alleen indien de rechthebbende er afstand van doet of, wanneer het onderhoud is verwaarloosd en de voorgeschreven procedure is gevolgd.

Als een grafrecht is gevestigd voor onbepaalde tijd met volledige afkoop van het onderhoud door rechthebbende, waardoor het college van kerkrentmeesters eeuwigdurend met het onderhoud is belast, wordt het moeilijker. Met name als er van de kant van de rechthebbende noch in de betaling van de afkoopsom noch in andere zin enige nalatigheid bestaat. Juridisch kan men hier eigenlijk alleen afkomen door het sluiten van een overeenkomst met erfgenamen. Maar als die nu niet meer te vinden zijn?

Als na een zorgvuldige zoektocht geen rechthebbende meer te vinden is of komt opdagen, kan men de grafbedekking, als die aanwezig is, verwijderen. Let wel, dit is een praktische oplossing die alleen toegepast kan worden als er uit een oogpunt van exploitatie (b.v. herinrichting of sluiting en opheffing van de begraafplaats) een noodzaak is om het graf te ruimen.

Geadviseerd wordt geen nieuwe rechten voor onbepaalde tijd meer te vestigen, maar de uitgifteduur te beperken tot 20 jaren. Het recht dat verleend is voor bepaalde tijd wordt op verzoek verlengd, doch telkens voor niet langer dan minimaal 5 en maximaal 20 jaar. Dit is ter keuze van het college van kerkrentmeesters.

Geadviseerd wordt de termijn van het begraven doen houden van lijken in algemene graven te stellen op 15 jaren. Dit impliceert dat ook niet eerder dan na 15 jaren tot ruiming kan worden overgegaan. Dit advies is gebaseerd op piëteitsoverwegingen, maar ook op de omstandigheid dat het nogal eens voorkomt dat het verteringsproces niet eerder is voltooid. Wil men toch een kortere termijn dan kan men terugvallen op de wettelijke minimum grafrusttermijn van 10 jaren.

Artikel 13

Het recht op een graf kan uitsluitend schriftelijk worden gevestigd. Er moet een akte van grafuitgifte worden opgemaakt. Het ligt voor de hand dat de rechtverkrijgende op het graf een exemplaar krijgt van de akte van grafuitgifte, hoewel de wet dit niet voorschrijft. De houder van de begraafplaats behoort te vermelden welk graf precies is uitgegeven, voor welke termijn en tegen welk tarief.

Artikel 15

Het uitsluitend recht op een graf, dus een particulier graf, kan op verzoek van de rechthebbende worden overgeschreven op een ander.

Het is gewenst de kring van nieuwe rechthebbenden te beperken, omdat schaarste aan eigen graven op de begraafplaats kan leiden tot het "opkopen" van graven door willekeurige derden.

Artikel 15 lid 2 geeft een termijn aan. Als binnen twee jaar geen verzoek tot verlenging is gedaan, vervalt het recht aan het college van kerkrentmeesters. Geadviseerd wordt om in de praktijk soepel om te gaan met deze vervaltermijn.

Artikel 20

De wet geeft geen expliciete bepalingen voor grafbedekkingen. Dit zal dus geregeld dienen te worden in dit reglement.

Met name de bepalingen omtrent de afmetingen van de grafmonumenten dient men plaatselijk vast te stellen.

Artikelen 23 en 24

Het aanzien van de begraafplaats vereist een goed onderhoud. Dit onderhoud is te onderscheiden in:

1. het algemene onderhoud van de begraafplaats: lanen, paden, afwateringen, maaien van het gras, snoeien van beplantingen, zorg voor gebouwen, toegangen enz.
2. het onderhoud van de graven:
  - a. het eenvoudige algemene onderhoud: het snoeien van blijvende grafbeplanting, het opnieuw stellen na verzakking en het schoonhouden van de grafbedekking;
  - b. het meer ingrijpende bijzondere onderhoud: steenhouders (herstel- en vernieuwings-) werkzaamheden, onderhoud aan hekwerken e.d., het kleuren en bijwerken van opschriften en het verzorgen van graftuintjes en niet-blijvende grafbeplanting.

Het onder 1. bedoelde algemene onderhoud geschiedt vanzelfsprekend door het college van kerkrentmeesters. De kosten worden in de tarieven verdisconteerd.

De verplichting tot het onder 2.b vermelde bijzondere onderhoud wordt doorgaans bij de toestemming voor het oprichten en hebben van het grafmonument opgelegd aan de rechthebbende. Het gaat hier om het niet-periodieke onderhoud. Als sancties op het niet nakomen van deze verplichting gelden:

- a. de bevoegdheid van kerkrentmeesters zonder voorafgaande kennisgeving te verwijderen:
  1. verwelkte of ernstig beschadigde bloemen, kransen, takken e.d.
  2. al hetgeen zonder toestemming aanwezig is;

- b. de bevoegdheid van kerkrentmeesters na voorafgaande kennisgeving en het inachtnemen van een redelijke termijn tot het verwijderen van de grafbedekking bij nalatigheid in het behoorlijk onderhouden en herstellen daarvan.

Het onder 2.a bedoelde eenvoudige en periodieke onderhoud bepaalt in hoge mate mede het aanzien van de begraafplaats. De ervaring leert dat het opleggen van dit onderhoud aan de rechthebbende in de praktijk in vele gevallen - zeker na verloop van een aantal jaren - niet goed werkt. Verwaarlozing is het gevolg. Het hiervoor kiezen van de sanctie van verwijderen van de grafbedekking is vaak te zwaar en werkt ook niet positief op het aanzien van de begraafplaats.

Daarom wordt in veel (burgerlijke en kerkelijke) gemeenten gekozen voor het uitvoeren van dit onderhoud door de beheerder van de begraafplaats, uiteraard met doorberekening van de kosten aan de rechthebbende. Het algemeen aanzien en het ruimere gebruik van de begraafplaatsen o.a. als element in de groenstructuur van stad of dorp en de - op termijn - falende eigen verantwoordelijkheid van nabestaanden maken het inslaan van deze weg noodzakelijk. Het kan zelfs aanbeveling verdienen het bijwerken van grafinscripties (het ophalen van kleur b.v.) daarin mede op te nemen.

Het financieel aspect vereist een goede regeling. De kosten van dit onderhoud bedragen thans (2009) circa € 35,- per grafbedekking (liggende steen) per jaar. Dit kan in de tarievenlijst worden opgenomen en bij de toestemming voor het oprichten van de steen als voorwaarde worden opgelegd. In verband met de voortschrijdende inflatie zal dit tarief jaarlijks moeten worden aangepast aan de gestegen kosten. De toestemming zal daarom zodanig moeten luiden dat jaarlijks een aangepast (hoger) bedrag in rekening kan worden gebracht.

De praktische problemen bij het innen van deze jaarlijkse bedragen zijn:

1. de kosten aan de inning verbonden (factureren, boeken, invorderen enz.);
2. de problemen die na verloop van jaren ontstaan (b.v. zodra beide echtgenoten zijn overleden) om van nabestaanden (kinderen, broers of zusters) het bedrag voor de onderhoudskosten binnen te krijgen.

Daarom bevelen wij aan de afkoop van deze onderhoudskosten voor oude gevallen nadrukkelijk als mogelijkheid in de tarievenlijst op te nemen en voor nieuwe gevallen zelfs afkoop verplicht te stellen door voor het verkrijgen van de toestemming voor het aanbrengen van een grafbedekking een recht te heffen, waarin is begrepen het onderhoud door de kerkrentmeesters gedurende de eerste termijn van uitgifte. De ontvangen afkoopsommen zal men dan natuurlijk in een onderhoudsfonds moeten storten, waarop jaarlijks rente wordt bijgeschreven en waaruit vervolgens het jaarlijks onderhoud wordt betaald.

Het is moeilijk greep te krijgen op oude gevallen en het vraagt ook (lange) tijd. Om verwaarloosde grafbedekkingen, waar de onderhoudsplicht op de rechthebbende rust, in een betere onderhoudstoestand te krijgen zal men de volgende instrumenten hanteren:

1. aanschrijving en overleg;
2. overname van de onderhoudsplicht door kerkrentmeesters onder regeling van de kosten op basis van een akkoord tussen partijen;
3. betere op moderne leest geschoeide regeling van deze zaak ter gelegenheid van verlenging van rechten (als dat aan de orde komt);
4. de sanctie van verwijdering in bijzondere gevallen.

Als de onderhoudsplicht (b.v. krachtens regelingen in vroegere beheersreglementen) op kerkrentmeesters rust, maar waarbij het recht in de tijd beperkt is, kan het college van kerkrentmeesters op het moment van verlenging van rechten de zaak opnieuw regelen. Dit moment, maar ook andere momenten (b.v. overschrijving van rechten of als rechthebbenden nieuwe gunsten vragen) zal men moeten aangrijpen om een financieel gunstiger regime te bedingen.

Het onderhouden van grafbedekkingen, waarbij de plicht (b.v. krachtens z.g. eeuwig durende rechten) op kerkrentmeesters rust en er geen kostenverhaal (meer) mogelijk is, zal voor rekening van kerkrentmeesters moeten plaats vinden. Ook hier zal overleg met rechthebbenden nuttig kunnen zijn en misschien tot een (gedeeltelijke) oplossing kunnen leiden. Als na grondige nasporing geen rechthebbenden meer te vinden zijn, kan men in extreme gevallen ook veilig tot verwijdering van een in slechte staat verkerende grafbedekking overgaan.

Artikel 25

Plaatselijk gebruik kan zijn dat niet tot ruiming wordt overgegaan maar dat op een dieper niveau wordt bijgezet. Van belang is om eventuele ruiming, nadat de daarvoor voorgeschreven procedure is doorlopen, te laten plaatsvinden door daartoe gekwalificeerde bedrijven. Het gaat er om dat uit piëteitsoverwegingen de grootst mogelijke zorgvuldigheid betracht wordt. Hierna is het graf eveneens beschikbaar gekomen voor hergebruik. Ten aanzien van deze bijzetting zijn eveneens de leden 1 t/m 5 van toepassing hetgeen impliceert dat bijzetting een vorm van herbegraving is.

Artikel 26

Het is nogal eens voorgekomen dat graven die van bijzondere waarde zijn, door de werkers op de begraafplaats ondoordacht zijn geruimd. De graven kunnen van betekenis zijn: hetzij door de overledene die er begraven ligt dan wel alleen door het gedenkteken. De overledene kan voor de plaatselijke gemeenschap of zelfs ruimer van betekenis zijn geweest zodat wellicht de naam nog bij de volgende generatie bekend is.

Het gedenkteken kan opvallen door zijn vormgeving en door het materiaal. Een voorbeeld is het gietijzer gesmeed door een ijzergieterij, vaak subtiel voorzien van symbolen van de dood. Het ijzer herinnert aan een reeds lang verdwenen nijverheid en is alleen al daardoor van waarde. Er dient te worden gezorgd dat graven van bekende overledenen niet ondoordacht worden geruimd en dat soms vrij zeldzame voorwerpen op een terrein dat zozeer aan het verleden herinnert, behouden blijven.

Bij twijfel over de betekenis van het gedenkteken, is het gewenst om een deskundige te raadplegen. (B.v. Vereniging De Terebinth, postbus 85177, 3009 MD Rotterdam). De lijst is een inventarisatie van gedenkwaardige graven. Door de beslissing over het ruimen van graven en het verwijderen van grafbedekkingen die op de lijst staan, te leggen bij het college van kerkrentmeesters en de kerkenraad wordt een ruimere afweging bereikt.

Artikel 27

Ingeval van lidmaatschap van de Landelijke Organisatie Begraafplaatsen (LOB) is de klachtenregeling van de Ombudsman Uitvaartwezen van toepassing.

Indien het college van kerkrentmeesters een besluit neemt ingevolge lid 2 van artikel 27, staat er voor gemeentelieden van rechtswege beroep open op het Regionaal College voor de Behandeling van Bezwaren en Geschillen van de Protestantse Kerk in Nederland.